

Adlas Ferreira, alis Adao.

Zonder angst voor verdwaalde kogels zoeken kinderen verkoeling in een provisorisch zwembad.

Robin Hood in Rio d

tekst en beeld Hans Veltmeijer

Rio de Janeiro maakt zich klaar voor de komende sporttoernooien. De macht van de drugsbendes in de favela's in het centrum heeft plaatsgemaakt voor die van de politie. Wat verder aan het toeristenoog onttrokken, heersen de gewapende bandieten echter nog. Hier helpt een voormalig drugschef jonge criminelen op het rechte pad. Adao gold als een van de beruchtste ontvoerders van Brazilië en handelde naar eigen zeggen in wapens met Desi Bouterse.

Het is de Braziliaanse overheid menens. Sinds toenmalig president Lula da Silva in 2009 het sein gaf om de drugsbendes te verdrijven uit de favela's van Rio de Janeiro wordt de ene na de andere sloppenwijk "gepacificeerd". Gelijktijdig staat de geldkraan wijd open voor grootscha-

lige infrastructurele projecten. Schoon schip moet er gemaakt worden met het WK voetbal (2014) en de Olympische Spelen (2016) op komst.

Ook in Vila Cruzeiro, waar het kartel Comando Vermelho (Rode Commando) de dienst uitmaakte en de politie angstvallig wegbleef. Met pantservoertuigen en 3000 manschappen vielen leger en politie dit bastion ruim twee jaar geleden binnen. Sindsdien heeft de buurt een metamorfose ondergaan. Geen gedrogeerde en met vuurwapens omhangen jongens meer rond het drugsverkoop punt op het pleintje, maar een gemeedelijk straatbeeld.

In de aangrenzende favela Caracol is het eens groene huis van de opgepakte drugsbaron Mika nu wit geverfd, de kleur van de pacificatiepolitie (UPP) die hier op de top van de heuvel kwartier maakt. Kinderen zoeken massaal verkoeling in een provisorisch zwembad, zonder angst voor verdwaalde kogels, binnenvallende politie en rivaliserende drugsbendes.

Beneden wachten mototaxi's om toeristen rond te rijden en naar de kerk van Penha te brengen. Dit rooms-katholieke heiligdom boven op een berg was jarenlang vrijwel onbereikbaar vanwege de drugsoorlogen. Een jochie in een shirt van voetbalclub Flamengo

doet de administratie van de ritten. Hij is blij met zijn nieuwe baan. Voorheen verdiende hij een zakcentje als "olheiro", uitkijker bij een drugsverkoop punt. „Alles is beter sinds de bandieten zijn verdreven”, verzekert motortaxichauffeur Eduardo. „Het asfalt, de riolering. Zelfs het afval wordt weer opgehaald.”

Staatsvijand

Niet iedereen is opgetogen over de politiebezetting. Bij de non-gouvernementele hulpverleningsorganisatie Ibiss zien ze de overheidssubsidie langzaam opdrogen, maar alternatieve projecten en opleidingen uitblijven. „De pacificatie moet samengaan met gezondheidszorg, sociale projecten en cursussen. Maar die levert de regering niet”, stelt Adlas Ferreira. „Daarnaast maakt de politie zich schuldig aan corruptie. Veel agenten verdienen bij door wapens en drugs in beslag te nemen en door te verkopen.”

Hij coördineert het project "Soldados nunca mais" (nooit meer soldaten), waarbij ex-soldaten van de drugsbendes begeleid worden van een criminele naar een maatschappelijke loopbaan.

Dat doet hij sinds hij in maart vorig jaar op vrije voeten kwam na een verblijf van in totaal twintig jaar in de zwaarst bewaakte

gevangenis van het land. Daar belandde hij na een lange carrière bij het Comando Vermelho die begon op zijn vijftiende levensjaar. „Ik bereidde de overvallen en ontvoeringen voor, tot in de kleinste details”, vertelt de man, die bekendstaat als Adao. „En ik voerde ze ook vaak uit. Maar wij ontvoerden kapitalisten en over-

armen.” Maar de goede bedoelingen werden in de loop der jaren vertroebeld door het nietsontziende geweld dat losbarstte tussen de verschillende drugskartels onderling, de politie en de militie. Met jaarlijks duizenden dodelijke slachtoffers. Adao maakte naam als drugschef van de favela Vigario Geral en behoorde tot de top van

„We pikten van de rijken en gaven dat aan de armen”

vielen alleen banken. Dat laatste heb ik wel zo'n 400 keer gedaan. Zo werd ik een staatsvijand.”

Hij benadrukt dat dit drugskartel, dat tijdens de militaire dictatuur in 1979 werd opgericht in de gevangenis op het eiland Ilha Grande, op links-idealistische leest is geschoeid. „Criminelen en politieke gevangenen sloten een verbond en verenigden hun ideeën in het Comando Vermelho. Eigenlijk zijn wij begonnen als een politieke beweging, zoals de Colombiaanse FARC en Tupac Amaru in Peru.”

Bouterse

Ferreira beschrijft zijn criminele activiteiten als „werk zoals Robin Hood dat deed. We pikten van de rijken en gaven dat aan de

het kartel. „Er vallen doden omdat je je moet verdedigen als je wordt aangevallen”, antwoordt hij wat ontwijkend op de vraag of hij ook moorden op zijn geweten heeft. „Maar wij schoten nooit wanneer er vrouwen en kinderen in de buurt waren.”

In de jaren negentig was hij niet alleen drugsbaas en de meest gezochte kidnapper van Brazilië, maar hield hij zich ook bezig met wapenhandel. De vuurwapens kwamen niet van de FARC, zoals vaak wordt beweerd, maar uit de handel in Paraguay. „En vooral uit Suriname”, voegt hij er gedeceideerd aan toe. „Ik reisde naar Manaus en van daaruit per boot en auto naar Suriname, waar ik met Desi Bouterse over de wapens

Ook in Vila Cruzeiro had pacificatie plaats, waardoor het maatschappelijk leven zichtbaar verbeterd.

e Janeiro

onderhandelde. Ik heb een keer 2,3 miljoen dollar naar hem toegebracht.

Desi Bouterse is de huidige president van Suriname en werd in Nederland in 1999 bij verstek tot zestien jaar cel veroordeeld wegens drugshandel. Zijn zoon Dino kreeg in 2005 in Suriname acht jaar gevangenisstraf wegens internationale drugshandel en wapensmokkel. In 2011 bracht het VPRO-programma Argos correspondentie van publicist Willem Oltmans naar buiten waaruit bleek dat de in 2004 overleden Oltmans samen met Desi Bouterse eind jaren tachtig betrokken was bij een op handen zijnde wapensmokkel vanuit Oostenrijk. De wapens zouden onder meer bestemd zijn voor de FARC, in ruil voor drugs.

„Het is een firma, iedereen heeft zijn eigen afdeling”, zegt Adao over de Braziliaanse drugskartels. Tien jaar geleden liep hij voor het laatst tegen de lamp in een landhuis van een advocaat. De landelijke plek buiten Rio deed dienst als een cocaïnefabriek. De arrestatie was groot nieuws in Brazilië.

De afgelopen vijf jaar zag hij echter het licht in de maximaal beveiligde strafgevangenis van Bangu. Hij studeerde met goed gevolg rechten en bekeerde zich tot de evangelische gemeente Assembleia

de Deus. Toen Ibiss hem al in de gevangenis een baan aanbood twijfelde hij geen moment. „Alles in het leven heeft grenzen. Ik kreeg de afgelopen jaren een inzicht van alles wat ik fout heb gedaan. Nu wil ik het goedmaken in die korte tijd die mij nog rest”, glimlacht de 49-jarige vader van dertien kinderen, „en waarschijnlijk veel meer.” „Maar het is niet eenvoudig als je zolang hebt vastgezeten. Al mijn oude vrienden zijn dood.”

Drugstransport

Adao helpt nu criminelen op het rechte pad, mits zij dat willen. „Als ik niet met hem had gewerkt”, wijst hij op een jongen met een elektronische enkelband, „dan had hij die band allang afgeknipt. Het is wel dankbaar werk.” Nu de overheidssubsidie wordt teruggeschroefd maakt hij zich zorgen over zijn toekomst. „Ik heb mijn leven lang alleen maar geroofd. Wat ga ik doen als onze hulpverlening moet stoppen?”

De drugsmafia mag dan wel uit het straatbeeld zijn verdwenen in veel favela's in en rond het centrum van Rio, in de verre buitenwijken ziet de wereld er grimmiger uit. Zoals in Vila Alianca, waar het kartel TCP (Terceiro Comando Puro) de dienst uitmaakt. Bij met boomstammen gebarricadeerde toegangswegen bepalen bewa-

pende bendeleden wie de wijk in- en uitkomt. Het verkooppunt verderop is bemand met jonge jongens die duidelijk van hun eigen koopwaar hebben gesnoept. Zij staan in contact met een 'controlpost' op de top van een heuvel. Een van hen heeft een vuistdik gat in zijn rug van een geheele schotwond. Ook hier wapens alom. Een blanke man met een pet op zijn hoofd loopt tussen hen in met twee plastic tassen. In de ene zitten zichtbaar bolletjes cocaïne (maar waarschijnlijk ook crack, waarvan Brazilië momenteel de grootste consument ter wereld is), in de ander het geïnde geld. Even verderop giert een drugstransport door de smalle steegjes. Uit de ramen staren gespannen gezichten en steken geweelopen. De sfeer op straat is gespannen. Het straatbeeld toont verloederend. Een oude vrouw bedelt om geld voor een fles bier, kinderen die rondhangen in de hoop op een karweitje, en veel verslaafden. Alles staat in dienst van de bandieten, zo voelt het.

„Dit is te ver weg voor de regering”, verklaart André Consalves, die in deze wijk leidinggeeft aan een voetbalschool van Ibiss, de afwezigheid van de pacificatiepolitie. „Hier komen geen toeristen die straks het WK voetbal en de Olympische Spelen bezoeken.”

column

Geknipt

tekst dr. A. Huijgen

Kappers die vrouwen meer laten betalen voor een knipbeurt dan mannen, discrimineren. Zo luidt de uitspraak van de Deense Raad voor Gelijke Behandeling. De kapper die de euvele moed had een hoger tarief te rekenen voor vrouwen, moet nu een schadevergoeding betalen aan de gedupeerde dame. Iets zegt me dat deze dame op nog wel meer punten gefrustreerd door het leven gaat. Dit zou ongelooflijk grappig kunnen zijn als het niet zo treurig was.

Uiteraard mag je niet discrimineren. Maar het non-discriminatiebeginsel neemt inmiddels zulke enorme proporties aan in onze westerse samenlevingen dat het naar het absurde neigt. Gelijke gevallen moeten gelijk worden behandeld, maar hebben we er nog wel oog voor dat niet alle gevallen gelijk zijn?

We krijgen eenvoudigweg niet alles gelijk. Consequent gereedeneerd moet je immers zeggen: voor die knipbeurt die hetzelfde kost, moet je ook wel hetzelfde krijgen, anders is het opnieuw discriminatie. Ik ben benieuwd welk effect dat heeft op de kapperspraktijk en uiteindelijk op de haarmode.

Waar ook weinig discriminatie en veel gelijkheid was? Onder het communisme. Je werd niet gediscrimineerd bij de kapper, niet bij autodealer en niet op school. Iedereen kreeg gegarandeerd en verplicht hetzelfde als ieder ander. In theorie althans, want in de praktijk werken mensen daar altijd omheen en neemt de ongelijkheid vaak zelfs toe. Wanneer horen we de eerste berichten van een illegaal kapperscircuit in Denemarken met revolutionaire prijzen voor mannen?

Dit soort incidenten legt een spanning bloot die diep in de structuur van onze westerse liberale samenlevingen ligt. De verlichtingsidealen van vrijheid en gelijkheid botsen namelijk voortdurend. De druk om niet te discrimineren kan maar zo een eenheidsdeken worden die de vrijheid verstikt.

Van de Deense kapperstarieven ziet vrijwel iedereen de humor in, en niemand bedenkt een voetbalteam dat ten minste 40 procent vrouwen moet opstellen. Maar quota voor vrouwen aan de top en gelijkschaking van allerhande verschillende relatievormen behoren tot de adat van de liberale democratische samenleving.

Dan hebben we het nog niet eens over de verplichting voor de SGP om vrouwen toe te laten. Het SGP-hoofdbestuur heeft er een slimme juridische constructie voor bedacht. Daarmee is een inhoudelijke en principiële discussie vermeden, maar misschien komt die er wanneer een SGP-kiesvereniging besluit een getalenteerde dame te kandideren? Sommige SGP-vrouwen schijnen er echt geknipt voor te zijn.